

Iriziji geldi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Iriziji geldi IRIZIJI GELDI

Geçen hepde ABŞ-nyň käbir ştatlarynda, mer (meriň kömekçisi, baş prokuror, mejlis) saýlawlary geçirildi. Ses sandyklary açyldy welin, Amerikanyň agzy uçuklady...

Tegelek bir ýyl öñ – 2020-nji ýylyň 3-nji noýabryndaky saýlawlarda taryhyň iñ uly ses sany bilen üstün çykan demokratlardyr Baýden bular ýaly gysga wagtda nädip şunça ses ýitirdikä!

Wirjiniýadan mysal bereýin:

Geçen ýyl ştatdaky prezident saýlawlarynda Baýden 54.4%, Tramp 44.2% ses aldy. Aratapawudy 10 utukdy.

Meriň kürsüsini Trampyňam goldaýan respublikançy tüçjary Glenn Yangkin eýeledi!

Ýene bir saýlaw Nýu-Jersi şatynda boldy:

Kürsiniň eýesi üýtgemedi, demokrat mer Fil Mýorfi ýene öñdeligi elden bermedi. Emma. Geçen ýylyň prezident saýlawlarynda bu ştatda demokrat Baýden 57.4%, respiblikan Tramp bolsa 41.4% ses aldy. Tapawut 16%. Demokratlar 50.8%, respublikanlar 48.8% ses aldy. Aratapawut 2 utuga çenli düşdi... Bir ýylyň içinde näme-nämeler boldy-da, demokratlaryň sesi bular ýaly derejede peseldi?

Köp pikir soralşyklaryňam ýalňyşandygyny aýdaýyn. (Hemise ýazyp gelýärin: hususanam telefon arkaly geçirilen jemgyýetçilik pikir soralşyklaryň ýalňyşma ähtimallygy güýçli.)

ABŞ-nyň munisipialet başlyklarynyň saýlawlarynda-da şuňa meňzeş netijeler ýuze çykdy.

Nämüçin?

- ORTA GÜNDÖGAR DÄL, ORTA SYNP

Demokratlaryň halk köpçüligidinden alýan goldawy 2020-nji ýylyň

prezidentlik saýlawlaryndan şu günüki güne çenli döwürde iň pes derejesine düşdi. Muňa, şübhесiz, dowam edýän pandemiýanyňam ykdysadyýete ýetirýän täsiri bar. Baýden häkimiýetiniň infrastrura we sosial howpsuzlyk bukjalaryny häzirem mejlisden geçirmezliginiň-de saýlawlaryň netijesine täsir edendigi aýdylýar.

Şeýle bir mesele bar, bu Türkىyedäki käbir partiýalary-da ýakyndan gyzyklandyrýar: Demokratlaryň saýlaw strategiýasy... Amerikan zähmetkeşleri kyn günleri başdan geçirýär: işçileriň iş taşlaýylary (grev, забастовка) bar. ABŞ-da ýigrimi ýyl bări orta synp çekişmesi bar. «Orta Gündogar däl, ort synp» diýip häkimiýete gelen demokratlar bu babatda (Owganystandan çykmakdan başga) oñyn ýeke ädim ätmedi. Munuňam üstesine amerikan orta synpy girdejiden ýeterlik paý almazlygynyň sebäbinı göcgeçilerden görüp durka, demokratlar saýlaw strategiýasyny etnos syýasatynyň üstünde gurdy.

Demokatlaryň syýasy nutuklaryny diňe şäherli intellektuallaryň we akýagyz bolmadyk etniki toparlaryň meselelerine gönükdirmegi amerikanlaryň orta synp gatlagynyň akýagyzlarynyň nägileliklerini üstüne çekip başlady.

Gürrüsiz, dünýäniň hemme ýerinde bolşy ýaly ABŞ-da hem milletparazlyk-bölünişikçilik häzirem wawwaly jemgyýetçilik meselesi bolmagynda galýar. Özem diňe şu meselä üns berip, beýleki problemalary görmezlige salmak orta synply we pes düşewüntli akýagyz saýlawçylaryň nägileligini döredýär. Saýlawlaryň bu topary öz meselelerine häkimiýetiň biparh garaýar diýip oýlaýar.

Meseleleriň ykdysady köklerini görkezmegiň we çözmegiň deregine demokratlaryň bar bilen-biteniniň etnos syýasaty bolmagy giň gatlaklarda otrisatel garşylyklary döredýär.

• DÜÝP MAKSAT

Milletara deňsizligiň düýp sebäbi ykdysadyýet. Düýp tankydy sosial deňsizligi döreden neoliberalizme däl-de, neoliberalizmiň (işçiler synpy ýaly) oppozisiýany bölmek üçin durmuşa geçirýän salt etnosyň üstünde syýasat ýöretmek

jemgyýetçilikde umytsyzlyga ýol açýar. Bu ýagdaý partiýalary-da çykgynszý ýagdaýa salýar.

Ykdysady kynçylyklary çözüsün diýip (ilatyň 15%-ni düzýän) garaýagyz Obamany häkimiýete getirenler dertlerine çäre tapman baý işewür Trampa ýoneldi we yzyndan (ilatyň 20%-ni düzýän) katolik Baýdeni saýlady! Amerikan halk köpçüliginiň milletmezhep tapawudyna parh edip durmaýandygy görnüp dur, mesele ykdysady!

Mydama ýazyp gelýärin: populist syýasat sizi diňe belli bir wagta çenli häkimiýetde saklap biler. Hem elbetde, Türkýäniň uly düýpli öwrülişikleri üpjün edip biljek maksatnamasy bolan partiýadır partiýalara mätäçligi bar.

Suny-da goşaýyn:

Türkiýede milletçilikli, dini, jynsy bölünişikler ýokmy? Hey bolmazmy, bar. Emma... Zol-zol muny agzap duranyň bilen mesele çözülenok, gaýtam tersine, giň gatlaklarda «meniň meseläm ýokmy näme» diýen ýaly nägilelikleriň döremegine sebäp bolýar. ABŞ-dan mysal bereýin: afro-amerikanlara «gulçulygyň öweztölegi» ýaly talaplar, pes we ortagürp gazançly akýagylaryň nägileligine sebäp bolýar. Munuň sebäbi olaryň köpüsiniň jynsparaz boldugyndan däl-de, maddy sebäplerden gözbaş alýar...

Her dürli bölünişige-agzalalyga garşıň göreş edeňde adamlaryň bizar-peteñini çykarmazlyk-irizmezlik lazıym! Çünkü: edeniň tersine bolup, ýarany gorjalama ýa-da duşmançyk döretme ýaly ýaramaz ýagdaýlary ýüze çykaryp bilýär.

Adamlaryň başyny-gözünü aýlamazlyk lazıym:

Maksat – neoliberalizmiň döredýän ähli deňsizliklerini ýok etmek bolmalydyr.

Soner ÝALÇYN.

«SOZCÜ» gazeti, 11.11.2021 ý. Publisistika